

DOMÈNECH I MONTANER, HOME PÚBLIC

JOSEP M. AINAUD DE LASARTE*

La figura de Lluís Domenech i Montaner, una de les grans personalitats del Modernisme, és ben coneguda com a arquitecte, i és de justícia que sigui així. Les seves millors obres arquitectòniques –discutides en el seu temps i en els anys posteriors a la seva mort– cada vegada són més valorades, i avui figuren en el Catàleg del Patrimoni de la Humanitat aprovat per la UNESCO.

Però Domènech i Montaner va ser molt més que un simple constructor d'edificis. Va ser un humanista, una persona profundament apassionada per tot el que l'envoltava, amb un interès permanent per tot el que podia conèixer, i una persona que estimava de cor el seu país. Gran estudiós, un cop d'ull a la seva biblioteca ens ho confirma: des de les obres de Viollet-le-Duc acuradament anotades, passant per les guies de viatge de les principals ciutats europees que coneixia personalment, fins a les obres de Molière o de Shakespeare, passant pels poemes i els drames dels millors autors de la Renaixença catalana, molts d'ells bons amics seus i companys de tertúlia.

Domènech i Montaner havia estudiat Mineralogia, Botànica i Zoologia i al llarg de la seva vida amplià els coneixements adquirits a la Universitat i més tard, a l'Escola d'Arquitectura. Coneixia a fons les arts del llibre, apreses en el taller del seu pare, i era un lector apassionat que consultava sovint els llibres de la seva magnífica biblioteca. Bon coneixedor de la música, li agradava Wagner, però també Mozart o els compositors catalans del seu temps, com Alió, Millet o Morera. Era un dibuixant formidable i sabia expressar amb el llapis, la ploma o el pinzell les imatges que li passaven pel davant. Estudiós de l'heràldica, donava vida als dibuixos i als gravats dels escuts, de les armadures o de les ensenyes medievals, que li eren especialment estimades. I escrivia molt bé, tot i no haver anat mai a cap escola catalana, proscrietes en aquell temps. Els seus articles periodístics, els estudis erudits i els discursos acadèmics o polítics, llegits avui, encara fan efecte. Sobretot, quan hi recorda els

* Historiador. President de l'Any Domènech i Montaner

amics desapareguts en les emotives necrològiques que va escriure a *Joventut*, *La Renaixença* o *El Poble Català*.

Com a bon humanista, el tracte amb les persones tingué un lloc preferent en la seva vida. Era un bon conservador, que sabia parlar i sabia escoltar. Fou un assidu a les penyes dels cafès del seu temps –el Continental, el Suís– i més endavant, a l'Ateneu Barcelonès, una entitat barcelonina que presidí set vegades i a la dedicà hores i hores de la seva vida. Professor i Director de l'Escola d'Arquitectes de Barcelona, hi deixà una empremta profunda: més que alumnes, tenia deixebles, i més que professor, fou un mestre. No era un orador brillant, tot i que les seves intervencions com a diputat al Congrés de Madrid demostren que sabia preparar les intervencions amb rigor i amb documentació. Bon humanista, entenia de política com un servei al seu poble, com una contribució a la construcció de la nova Catalunya. Defensava les causes que ell creia justes: la llibertat, el catalanisme, la justícia, la cultura. No transigia amb les baixeses ni amb el sectarisme. Tenia un cert orgull –fins i tot en el posat– que li impedia rebaixar la seva dignitat. Participava en la vida pública catalana des del lloc que li corresponia: en la seva joventut, amb la colla de la Jove Catalunya, fins a les presidències que ocupà amb honor, com a la Lliga de Catalunya, la Unió Catalanista o l'Ateneu Barcelonès. El discurs de clausura a l'Assemblea de Manresa de la Unió Catalanista, l'any 1892, resumeix aquesta actitud:

Proclamades queden des d'ara
les aspiracions catalanistes, que
ja de llarg temps vénen informant tots els
nostres actes. Siguin favorables o adversa
la sort que en el venidor tinguin, haurem
complet el nostre deure.

El compliment del deure li era un valor suprem, molt més que l'èxit o el triomf. Formà part de la Lliga Regionalista, però l'any 1904 se'n separà en disconformitat amb algun dels joves dirigents, com Cambó, preocupats en obtenir càrrecs a Madrid. Una actitud que ja havia anunciat l'any 1898 en el seu discurs inaugural a l'Ateneu Barcelonès, en les hores de desànim davant la crisi de Cuba:

Dintre d'Espanya, solament una franca solució
autonomista, lleialment plantejada, podria donar
satisfacció a les aspiracions històriques i a les
modernes necessitats de Catalunya.

Un criteri ferm, que mantenia en tot moment, com havia demostrat en el discurs presidencial dels Jocs Florals de Barcelona de l'any 1895:

Los Jocs Florals han de ser una festa patriòtica o deixar d'existir.

I en els debats del Congrés dels Diputats, a Madrid, sabia mantenir la mateixa correcció de forma i la fermesa de fons que havia defensat en les reunions dels abrandats companys de la Jove Catalunya.

Col·labora a les principals revistes, diaris i publicacions en llengua catalana. Fins i tot dissenyà les capçaleres de tres periòdics: *La Renaixença*, *La Veu de Catalunya* i *El Poble Català*.

No buscà honor ni homentages, però acceptà amb naturalitat els que li oferien: la presidència dels Jocs Florals de Barcelona, l'any 1895, la de la Lliga de Catalunya el 1890, la de la Unió Catalanista, el 1891; set vegades la de l'Ateneu Barcelonès. Fou membre de les acadèmics de Belles Arts i de la nostra de Sant Jordi. Les seves relacions familiars –els Domènech a la Família Montaner– i les amistats, expliquen molts dels encàrrecs professionals i les actuacions de prestigi. Acceptà el lloc d'home públic, al servei d'una comunitat, i sabé fer-ho amb dignitat i amb eficàcia. Per això, avui, el recordem amb admiració i amb efecte.